

Instytut Północny im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie

zbiory specjalne,teczka: Działalność Związku Polaków w Niemczech na terenie Powiśla,
sygn. R 755/3, k. 179-181

INSTYTUT PÓŁNOCNY

im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie

ARCHIWUM
PAŃSTWOWE
W OLSZTYNIE

Czasie zwrotowe.

pyt. 1. Kiedy powstał Związek Polaków w Niemczech?

odp. Nie pamiętam. Mój ojciec był członkiem ZPN, gdy przejechał i mieszkał w głębi Niemiec. Gdy przybył do Wapliwie, obrał ZPN już istniał.

pyt. 2. Gdzie znajdowały się komitety (oddziały) tej organizacji?

odp. Nie wiem, ale przypuszczam, że głównie znajdowały się w Sztumie.

pyt. 3. Ile osób należało do niej na początku 1939; kiedy było największe członków?

W Wapliwie do ZPN należało około 20 osób. Głównymi działaczami byli Siewalski, Daniusiński, Goryński z Jędrzej, Kwakowski, Rucinski. Ja też należałem, ale specjalnie nie wdzieliśmy się. Najwięcej członków liczyła organizacja w 1930 r. Od 1933 zaczęła spadać; w 1938 r. organizacja zaczęła spadać, ale specjalnych ujęć nie było.

pyt. 4. Jaki cel miała ta organizacja?

odp. Polacy mieli prawo do własnej organizacji. Gdyby nie było tej organizacji, nie byłoby Polaków. Prawo ZPN wywodzi się z m.in. polskie schoty. Były także schoty w Wapliwie, Pucku, Gdyni i Karzym Polu.

pyt. 5. Jaki był stosunek ZP do państwa niemieckiego?

odp. Oddziały ZP były w całych Niemczech. Ja wróciłem z całego Polakom

pyt. 6. Czy Komitet Polacy mogli należeć do ZP, czy członkami innych organizacji mogli wstąpić w jej szeregi?

Polacy mogli wstąpić do ZP bez ograniczeń.

pyt. 7. Czy zdarzały się wypadki, że członkowie ZP byli wykorzystywani do organizacji niemieckich?

Tak. Do przychodów do socjaldemokratów, lub do komunistów. Ja także byłem członkiem ZP, i członkiem SPD (Socjaldemokratyczna Partia

dziennic. Partia socjalistyczna dawała prawo do przywłaszczenia
ciawodowej. Obowiązki robotnika, a jednocześnie było surowe.

pyt. 8. Jak było szkolne spotkanie ZP?

Właśnie należał robotnicy podmuśnieniem w majątku ludzkiego
sielachowskiego, Polaków a tak nie było.

pyt. 9. Komu podlegała placówka ZP w Poznaniu (czy było to placówka
samodzielna, czy istniały organizacje nadrzędne)?

Nie wiem.

pyt. 10. Czy współpracowano z placówkami ZP w innych dzielnicach dziennic?

Nie wiem.

pyt. 11. Czy ZP brał udział w wyborach? Do jakich instytucji wysyłał
wszyscy członkowie nie kandydatów?

Brał udział w wszystkich wyborach. Ja też głosowałem. Wskazywałem
do jakich instytucji wysyłał to nie pamiętam.

pyt. 12. Czy zdawało się, że ZP głosował wspólnie z partiami niemieckimi?

Tak.

pyt. 13. Jak był stosunek ZP wobec partii Leutmann?

Był nieprzychylny, gdyż Leutmann przechodziło w dzierżawę ZP

pyt. 14. Jak był stosunek ZP do Komunistycznej Partii dziennic?

Był dobry stosunek. W Hangu Kangu było dużo komunistów, którzy
należeli ZP.

pyt. 15. Czy ZP współpracował z władzami polskimi (polskimi partiami)?

Czyli tak. W okresie w Berlinie byli przedstawiciele z naszych
sekcji.

pyt. 16. Czy otrzymywał jakieś pieniądze z Polski?

O pieniądzu nie wiem. Byłem wtedy nie pamiętam sielachowski,
wiem, że jeździł do Polski.

pyt. 17. Czy na Poznaniu istniały polskie instytucje gospodarcze?

W okresie był Bank Polski.

pyt. 18. Kąd LP miał możliwości zerpania środków finansowych?
nie wiem.

pyt. 19. Jak starano się pomagać Polakom w uzyskaniu pracy?
Czy istniały jakieś zaprawy albo ułatwienia LP?
W Dąbrowie brzośmy pracowali. Polacy nie mieli przesłód
w uzyskaniu pracy.

pyt. 20. Czy istniały organizacje młodzieżowe utworzone z inicjatywy
Związku Polaków w Niemczech?

Były, ale dokładnie nie pamiętam. Wiem, że młodzież gromadziła się, uprawiali sporty, chodzili na zabawy. Było ich około 20.

pyt. 21. Jak LP starał się rozwijać kwestię nauzenia dzieci w języku
polskim?

LP wykładał wolontary z j. polskim. Razdy jak chcieli tak przysto-
dzieć. W szkołach niemieckich były dodatkowe lekcje języka
polskiego.

pyt. 22. Kąd rekrutowali się nauczyciele szkół polskich?

Nie interesowałem się, ale nie byli to nauczyciele miejscowi.

pyt. 23. Kąd brano podległych?

Dokładnie nie wiem. Były jednak drukarnie polskie,
wyprawdopodobienie w Słubice, w Gdansk.

pyt. 24. W jaki sposób LP starał się zachować polskie tradycje,
rozbudować świadomości narodowej?

Uroczono zbieranie, przedstawienie w dziedzińcu. Niemcy
specjalnie nie przeszkadzały tym przedstawieniom.

pyt. 25. Jak często odbywały się zbieranie LP?

Raz na tydzień. Były odczyty, pogadanki.

pyt. 26. Czy kobiety miały swoje odrębne sekcje LP?

Nie. Ktoś gdzieś miał, ale tutaj nie.

pyt. 27. Jakimi innymi organizacjami polskie działały na terenie Prus? 181

Jakimi byli ich organizmami stowarzyszenia z RP?

Wielu stowarzyszeń o innych organizacjach.

pyt. 28. Jak Państwo oceniasz działalność RP na Prusach (wody, politykę)?

Była to dobra organizacja. Gdyby jej nie było, Polacy nie mieli by żadnych praw.

pyt. 29. Czy chciał Pan odwrócić do wojny polskiej w czasie wojny polsko-rosyjskiej 1920 r., i powrócić do kraju?

Tak, było ich wielu. Młotkowski, Pietrzykowski z Kłecza, oraz mój brat Antoni Władystaw z Kłecza. Jako Polak, dzień przed wybuchem wojny, 31-VIII-1939 r., był przez Niemców aresztowany i przewieziony do Polski. Mój brat posiadał 6 dzieci, i dla nich spełniał zadania polskiej polityki, i w końcu także zginął w Berlinie.

pyt. 30. Jakimi byli stowarzyszenia wewnętrzne partii politycznych (Centrum, SPD, KPD) do RP?

W tych stowarzyszeniach miałem niełatwo i ciężko było z tym, że te stowarzyszenia były w Polsce. O stowarzyszeniu komunistów nie wiem. Socjaldemokraci rozpruwali sobie przynależność narodową.

Wypowiedź uzupełniająca.

pyt.

Najbardziej komunistyczne socjaldemokratyczne było w Elblągu, gdzie było główne komunistyczne.

Stwierdziłem zgodność relacji z moją wypowiedzią i zgodziłem się na wykorzystanie jej do celów naukowych.

a) z wyrażeniem mojego nazwiska.

b) bez wyrażenia mojego nazwiska.

autoryzowano dnia 30-VIII-74 r.

Władystaw